

“İSTANBUL SÖZLEŞMESİ’NİN (KADINA KARŞI ŞİDDETLE VE AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE VE ÖNLEME AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ) VE 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN İLE DİĞER MEVZUATIN UYGULAMASINDA YAŞANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ;
KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN MEKANİZMALARIN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI İÇİN ALINMASI GEREKEN HUKUKİ VE İDARİ ÖNLEMLER,
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ’NİN UYGULANMASINDA VE
KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELEDE STK’LARIN ROLÜ”

HUSUSUNDA TAVSİYE RAPORU

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği ve Kadın Dayanışma Vakfı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun “İstanbul Sözleşmesi’nin Etkin Uygulanması ve İzlenmesi” Alt Komisyonu’na, bu komisyonun ismiyle birebir örtüşen İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu’nu temsil eden bağımsız Sivil Toplum Kurumlarını çalışmalarına etkin bir şekilde dahil etmesini ve yazılı rapor yerine yüz yüze ve düzenli yürütülecek toplantılarla bütüncül, sürdürülebilir iş birliği geliştirmesini tavsiye eder.

Bu anlamda, söz konusu İstanbul Sözleşmesi’nin ve 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasında alınması gereken hukuki ve idari önlemler ile STK’ların rolüne ilişkin; İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu’nu temsil eden örgütlerin 2017 Eylül tarihinde GREVIO’ya sundukları Gölge Rapor’da¹ bulunan tüm tavsiyeler KEFEK Alt Komisyonu tarafından değerlendirilmeli ve dikkate alınmalıdır.

Sorunlar ve çözüm önerileri: (Hukuki ve idari önlemler ve STK’ların rolüne ilişkin öneriler birlikte verilmiştir.)

Bölüm I- Maksatlar, tanımlar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması, genel yükümlülükler

1) Medyada yer alan haberler çeşitli kademelerdeki devlet temsilcilerinin sözleşmenin maddelerine aykırı olarak kadınla erkeğin eşit olmadığı, toplumsal cinsiyet kavramının toplumsal değerlere zarar verdiği, nafaka hakkının dini kurallara uygun olmadığı, kadınların iş yaşamında yer almalarının aileye zarar verdiği, gibi söylemlerini içermektedir. Nihayetinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin Milli Eğitim Bakanlığı’nca müfredattan çıkarılmasına ve YÖK tutum belgesinin kaldırılmasına varan adımlar atılmıştır. Kadın haklarıyla ilgili ulusal mevzuattaki yasal hakların çeşitli gruplar tarafından hedef alındığı, başta 6284 sayılı koruma kanununa olmak üzere, yoksulluk nafakası ve medeni haklara, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına, İstanbul Sözleşmesi’ne karşı çeşitli gruplardan saldırıların geldiği, devletin ise kadın haklarının korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde yeterli iradeyi göstermediği gözlemlenmektedir.

Öneri: Türkiye, ilk imzacısı olduğu ve kendi ülkesinde imzaya açılan uluslararası bir insan hakkı

¹ Bkz. https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2018/01/Istanbul_Soz_TR_Izleme_Platformu_Golge_Rapor.pdf

sözleşmesini hiçbir şekilde tartışmaya açtırmamalı ve uluslararası hukuk çerçevesince yükümlü olduğu sorumlulukları yerine getirmek için çabalamalıdır. Bu kapsamda, devlet kurumları her zemin ve temsilde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kavramını vurgulamalı, savunmalı ve toplumsal cinsiyeti eğitimlerine dahil etmelidir. İstanbul Sözleşmesinin, Anayasa madde 90 uyarınca bir iç hukuk metni olduğu ve Devletin tüm kurumlarıyla hukukun gereklerini yerine getirme yükümlülüğü altında olduğu kamuda yaygınlaştırılmalı ve Devletin tüm kurumları tarafından benimsenmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda somut hedefler içeren projeler, hedeflenen etkiye ulaşılması ve kamu kaynaklarının boşa harcanmaması açısından, bu alanda deneyimli kadın ve lgbti+ hakları örgütleriyle birlikte yürütülmelidir. (Bkz. Gölge rapor s.13-14-15)

Öneri: Devletin kadına yönelik şiddetten etkilenen grupların çeşitliliğini görmeyen bakış açısı bir an önce terk edilmeli ve kadınların etnik kimlik, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, engellilik ve benzeri durumlarından dolayı hizmet ve adalete erişimde uğradıkları ayrımcılığın pratiğe aykırı biçimde yok sayılmasından vazgeçilmelidir. Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanmasında yaşanan sorunların çözümünde devletin hiçbir resmi kaydında ismini anmadığı lezbiyen, biseksüel, trans kadınları ve çocukları var sayması, hiçbir kadının kendini dışarıda ve desteksiz, arkada bırakılmış hissetmemesini sağlaması açısından kilit önemdedir. (Bkz. Gölge rapor s.19-20) Bu kapsamda, Anayasa Madde 10'uncu maddede ifade bulan eşitlik ilkesiyle uyumlu olarak, Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla başta engelli, yabancı, mülteci ve sığınmacı, seks işçisi ve LBTİ+ kadınlar olmak üzere tüm kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi sağlanmalı, nefret söylemi ve ayrımcılığa yol açan pratikler etkin bir şekilde soruşturulmalıdır.

2) Toplumda infial yaratan cinsel şiddet ve cinsel istismar vakalarında devleti temsil edenlerin yaptıkları açıklama ve eylemler İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanması ile ters düşmenin yanı sıra mağdur kadın ve çocuklara yönelik hak ihlalleri oluşturmaktadır.²

Öneri: Türkiye devletini temsil eden yetkililer, kamuoyunda infial yaratan vakalar sonrasında, yaşanan cinsel şiddet ve cinsel istismarın tek sefere mahsus, istisnai ve münferit olduğu yanlış inancını yaygınlaştırmamalı, cinsel şiddet mağduru kadınları/çocukları suçlayan ve yargılayan ifadelerde bulunmamalı, failleri ve cinsel şiddet vakalarında sorumluluğu bulunan kurumları koruyan aksiyonlar almamalı ve cinsel şiddet olaylarının eşitsizliğe dayalı güç ilişkilerinden kaynaklanan toplumsal bir sorun olduğu gerçeğiyle biran önce yüzleşerek kamuoyunun bu konudaki farkındalığını artırmada etkin rol oynamalıdır.³ Bu konuda hak temelli sivil toplum örgütlerinin yaklaşım ve söylemleri ile ürettikleri materyaller incelenmeli ve örnek alınmalı, gerekirse bu STK'lardan halkla iletişim konusunda danışmanlık alınmalıdır. (Bkz. Gölge rapor s.16)

Öneri: Türkiye devletini temsil eden kurumlar kamuoyunda infial yaratan cinsel şiddet ve istismar vakalarında savunma pozisyonundan çıkarak sorumluluk alma pozisyonuna geçmelidir. Sivil kurumlar ve uluslararası paydaşlardan gelen eleştirileri almamakta ısrar edilmemelidir.⁴ 2016 senesinde çocuk istismarcılarına, evlilik durumunda af getirilmesi girişimleri asla tekrar edilmemeli, açık bir çocuk hakkı ihlali olan bu meselenin torba yasalar veya yargı reformu paketi adı altında tekrar tekrar meclis gündemine getirilmesi girişimlerinden vazgeçilmelidir. Bu eleştirilerin değerini takdir edemeyen ve bir bütün olarak reddeden anlayış, maalesef eleştirilere yönelik kamu vicdanını rahatlatıcı tedbirler alınmasına engel olmaktadır.

2 http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/659440/Basbakanliktan__mirildanma__davasi.ht

3 <https://www.facebook.com/watch/?v=1721498721219799>

4 <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/11/13/grevio-raporuna-iliskin-turkiye-yanitlari.pdf>

Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (AÇSGB) cinsel şiddet ve istismar olaylarında davalara "suçtan zarar gören" olarak müdahil olmaktan ziyade suçun önlenmesindeki yükümlülüklerine dair kamuya bilgilendirme yapmalıdır. Bakanlıkça müdahil olunan davalarda, Bakanlık kurum avukatlarının davalarda mazeretsiz bir şekilde bulunmasını ve aktif bir şekilde yargılamaya katılması sağlanmalıdır. Sivil toplum kurumları ve basın mensuplarının bu türden davaları özgürce takip etmesinin imkanları sağlanmalı, sivil toplum kurumlarının davalarda 'suçtan zarar gören' olarak kabul edilmesinin yargı mensuplarınca içselleştirilmesinin teşvik edilmesi ve kamu farkındalığını artırmasına destek olan basın-ifade özgürlüğünü tesis eden yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bölüm II - Bütüncül politikalar ve veri toplama

3) Sivil toplumun kamu hizmetlerinin izlenmesi ve bunlara ilişkin geri bildirim verilmesi hususunda üzerine düşen rolü etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli olan bilgi, belge, uygulamalar ve veriler her şeyden önce erişilebilir, izlenebilir, denetlenebilir ve hesap verilebilir olmaktan çok uzaktır.⁵

Öneri: AÇSGB başta olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi çerçevesinde çalışmakla yükümlü olan devlet kurum ve kuruluşları hak temelli çalışan STK'larla iletişim ve iş birliği konusunda gerekli irade ve isteği ortaya koymadığı, bu örgütlerin katılımı ve iş birliğini geliştirmek için somut adımlar atılmaması ve mekanizmalar geliştirilmemesinde görülmektedir. İşbu belgenin başında da belirttiğimiz gibi, öncelikli önerimiz, devlet kurumlarının hak temelli çalışan STKlarla somut iş birliği yürütmesi ve bilgi paylaşmasıdır.

Öneri: Devlet kurumları bütçelerinde cinsel şiddet ve kadına yönelik şiddet türlerine yönelik ayrıştırmış veri toplamak üzere yapılacak araştırma ve istatistiklere yer vermeli ve bu verilerin toplanması için somut tedbirler almalıdır (Bkz. Gölge rapor s.26-27-28-29). Bu araştırmaları yapıp elde edilen verileri erişilebilir kılmak uluslararası hukuktan doğan bir yükümlülükken, Adalet Bakanlığının cinsel şiddet vakalarına dair geçmiş yıllara ait verileri sitesinden sehven ya da iyileştirme amacıyla kaldırdığını umuyor, bir an önce verilerin 2018 yılını da içeren haliyle tekrar erişilebilir hale getirilmesini talep ediyoruz. Söz konusu verilerin oluşturulmasında yalnızca kovuşturma aşamasına geçilmiş suçların değil, her türlü devlet kurumuna yapılan şikayet ve ihbarın da göz önüne alınması, bu çerçevede söz konusu verilerin oluşturulma modelleri konusunda dünyadan iyi örneklerin incelenmesi gerekmektedir.

Öneri: Devletin strateji belgeleri ve eylem planlarında yer verilen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı STKlar ve kamu tarafından izlenememektedir. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE 3. ULUSAL EYLEM PLANI (2016-2020) raporları arasında Sağlık Bakanlığının cinsel şiddet kriz merkezleri açması planlanan bir çalışma olarak belirtilmiştir. Hedeflenen faaliyetlerin düzenli ve güncel izleme değerlendirme raporları çıkarılmalı ve kamuya duyurulmalıdır.

Öneri: Medya ve sosyal medyada cinsel şiddetin hak temelli haberleştirilmesine yönelik çaba gösterilmeli, kadınlara ve kadın mağdurlara yönelik her türlü şiddet, hakaret, ayrımcılık ve mağdur-suçlayıcılık içeren veya bunlara teşvik eden mahiyetteki haber, dizi, film, eğlence programı ve bilumum yayınlara RTÜK tarafından caydırıcı cezalar somut olarak uygulanmalıdır.

⁵ Bkz. Grevio Gölge raporu Bölüm II

BÖLÜM III- Önleme

4) Türkiye cinsel şiddet konusunda bütünlüklü ve sürdürülebilir önleyici uygulamalar geliştirmemektedir. Bu konudaki eksiklikler Gölge raporun 30-37nci sayfalarında örneklenmiştir.

Öneri: Devlet kurumları kadınlara yönelik cinsel şiddeti ve çocuklara yönelik cinsel istismarı meşrulaştıran söylemlerin ve yargı kararlarının yanında olduğu izlenimini vermemek için gerekli tedbirleri almalıdır.

Öneri: Cinsel şiddet dili ve davranışlarının sosyal olarak toplumda öğrenilmesi ve yeniden üretilmesini önlemek üzere örgün eğitimde ve kamu çalışanlarına yönelik rutinler halinde kapsamlı cinsellik eğitimleri, cinsel şiddetle ilgili farkındalık eğitimleri gibi önleyici çalışmaların ulusal hedeflere ve eylem planlarına dahil edilerek uygulanması, izlenmesi ve etki ölçümünün yapılması gerekmektedir. Elbette bu eğitim içeriklerinin kadınların toplumsal cinsiyet normlarıyla oluşan rollerini pekiştirmeyen ve cinsel şiddet mitlerini yeniden üretmeyen şekilde yapılandırılması için bağımsız hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin uzmanlığından faydalanılması kilit önemdedir. (Bkz. Grevio gölge raporu s.30-35, ve ayrıca yukarıda, Madde 2 Öneri1)

Öneri: Cinsel şiddet, cinsel istismar, flört şiddeti gibi kavramların devlet tarafından kullanılması şiddeti tanımlayan ve yok saymayan, böylelikle o şiddet türüne yönelik toplumda farkındalık artışını sağlayan, koruyucu-önleyici bir çalışmadır. Kamu kurumlarına beyanatlarında, web sitelerinde ve halkla ilişkiler çalışmalarında şiddet türlerini net ve somut şekilde anması tavsiye edilir. Benzer şekilde "Kadın İzleme Merkezleri" ismi, kadınların erkekler tarafından izlendiği ve musallat olunduğu gerçeği göz önünde bulundurularak, hak temelli ve güçlendirici destek birimleri isimleriyle anılmalıdır. Cinsel şiddetin adının geçmesi ile birimler failleri caydırması ve hayatta kalanları güçlendirmesi açısından "bu şiddet var ve ben yanındayım" mesajını vermelidir.

Öneri: Çocuklara ve gençlere yönelik cinsel sağlık, bedensel haklar ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında etkin çalışma yürütülmeli, özellikle genç bireyler arasındaki flört şiddeti üzerine eğitimler düzenlenmeli, bu alanda çalışan sivil toplum kurumları ve uzmanlarla iş birliği yapılmalıdır.

Öneri: Şiddet alanında hizmet veren kamu çalışanlarına psikolojik destek ve süpervizyon desteği sağlanmalı ve gizliliklerinin korunmasında devlet güvencesi verilmelidir. Özellikle şiddet başvurularını ilk alan kamu çalışanları olan polislerin psikolojik destek ve süpervizyonla desteklenmesi isteğe bağlı olmamalı, standart hale getirilmelidir. Kamu görevlilerinin kişisel verilerine devletin ulaşması veya performans değerlendirmelerine olumsuz etki yapabileceği gibi kaygılarının ihtiyaç duydukları psikolojik desteği ve süpervizyonu talep etmemelerine sebep olabildiği dikkate alınmalıdır.

5) Türkiye'de cinsel suçların adli takip sürecinde etkin kovuşturma ve soruşturma yapılmamakta, adli süreçlere ilişkin etkili mekanizmalar geliştirmekte yetersiz kalmaktadır.

Öneri: Cinsel suçlara özel ve sadece bu suçların takibini yapan savcılık birimleri ve polis birimleri kurulmalıdır.

Öneri: Cinsel şiddet konusunda uzmanlaşmış hukuksal destek ve danışmanlık birimleri oluşturulmalı ve hayatta kalanların suçun ispatlanması, suçun bildirilmesi, cinsel istismarda zaman aşımı, kamusal alanda işlenen suçlara yönelik haklar gibi sıklıkla sorduğu soru ve

sorunlarına yönelik nitelikli danışmanlık verilmelidir.

Öneri: Cinsel şiddetten hayatta kalanların gizliliğinin korunması ve suçun bildirimini kolaylaştırıcı tedbirler alınmalıdır. Ülkemizde halen birçok kadın aile ve çevresinin duymasını istemediği için cinsel saldırıları bildirmemektedir. Kamu kurumları cinsel şiddetin bildirilmesini teşvik etmede daha etkin olmalıdır. Kadınlar resmi şikayete zorlanmadan yaşadıkları cinsel saldırıya ilişkin belgelenmeleri anonim olarak yaptırabilmeli ve saldırıya ilişkin delilleri şikayetçi olmaya karar verene kadar delil kitlerinde kayıt altına aldirabilmeli ve muhafaza ettirebilmelidir.

Öneri: Yargı mensupları kadınlara yönelik cinsel şiddeti ve istismarı meşrulaştıran yargı kararlarının yanında olduğu izlenimini vermemelidir. Yargı mensuplarına evrensel haklar temelinde cinsel şiddet suçlarına yönelik iyi mevzuat ve uygulama örneklerini içeren düzenli eğitimler ve süpervizyon verilmelidir.

Öneri: Türkiye’de erkeklerin ısrarlı takibi sonucu tehdit altında olan, fiziksel ve cinsel şiddete maruz bırakılmış kadınlar, kamu kurumlarına gitmek yerine/gitse bile sosyal medyadan yardım ve dayanışma talebinde bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda kamu kurumlarına olan güvensizliğe de işaret etmektedir. Birçok örnekte kamu kurumlarının sosyal medyada görünür olduktan sonra şiddet failine müdahale ettikleri veya mağduru destekledikleri gözlemlenmektedir. Kadınların erkek şiddetinden kurtulabilmek için sosyal medyadan sesini duyurmaya çalışması yaygın bir hal almıştır ve bu durum devletin tüm kaynaklarıyla kadına yönelik şiddete ve erkeklerin kadınlar üzerinde oluşturduğu tehditlere neden etkin ve hızlı refleks gösteremediği sorusunu oluşturmaktadır. Devlet kurumları kadınların şiddet durumunda hangi araçları kullandığını, neden kullandığını veya kullanmadığını (örneğin KADES butonu) araştırmalı ve sonuçlara yönelik acil tedbirler geliştirmelidir. Bu konuda da kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin deneyiminden faydalanması tavsiye edilir.

Öneri: Kadınlara ve çocuklara yönelik cinsel şiddetin farklı ve az görünen biçimlerinin görünür olabilmesi için ısrarlı takip ve ayrımcılıktan kaynaklanan suçlar yasal mevzuatta somutlaştırılmalı ve dış örneklere bakılarak daha detaylı biçimde tanımlanmalıdır.

Öneri: Benzer şekilde cinsel saldırı, tecavüz gibi cinsel suç tanımları evrensel haklar temelinde revize edilmeli ve bu suçlar “fiziksel zorlama” ile sınırlandırılmadan rıza temelinde tanımlanmalıdır. Görünürlüğü-bilinirliği az olan cinsel şiddet biçimleri yasada tanımlanmalı, tecavüz ve diğer cinsel şiddet biçimlerinin tanımları genişletilmeli; kadınlara yönelik ayrımcılık yok sayılmadan ve rızanın inşa edilmesi gibi durumlar da göz önünde bulundurularak kamuda tartışmaya açılmalıdır. Türkiye’de bulunan nitelikli hukukçu ve uzmanın görüşlerinden faydalanılmalıdır.

Öneri: Cinsel şiddet davalarında mağdur kadınların suçla ilişkili olmayan özel hayatlarının, cinsel geçmişlerinin irdelenmesi ve “ahlaklarının” sorgulanması sonucunda mağdurlara rıza atanmakta, ikincil travmalar yaşatılmakta ve kamu vicdanı yara almaktadır. Mağdur suçlayıcılığın önlenmesi ve adil yargılama süreci amaçlanarak yargı mensuplarına mağdura sadece dava konusu suçla ilgili soru sorma kısıtı getiren ve dünyada “tecavüz kalkanı yasası” olarak bilinen yasa; kadınlara yönelik tecavüz, cinsel saldırı ve cinayet suçları üzerinden yasal mevzuatta düzenlenmelidir.

BÖLÜM IV- Koruma ve destek

6) Türkiye’de cinsel şiddet türlerinden hayatta kalan kadınlara ve çocuklara yönelik uzmanlaşmış ve nitelikli destek hizmetleri tedarik edilmemektedir.

Öneri: Sözleşme gereği yerine getirilerek cinsel şiddetle ilgili özelleştirilmiş hizmet veren birimler bir an önce açılmalı ve bu birimlerin işleyişinde şiddete maruz bırakılmış kadınların hakları ve çıkarlarını koruma konusunda en deneyimli kesim olan bağımsız feminist örgütlerin uzmanlığından faydalanılmalıdır. (bkz. Sayfa 50)

Öneri: Yine İstanbul Sözleşmesi gereği sadece kadınlara yönelik şiddete özel hizmet veren 7/24 telefon hattı açılmalı ve tüm ülke genelinde, tüm gerekli dillerde hizmet vermelidir.

Öneri: Devlet kurumları cinsel şiddetin farklı biçimlerine yönelik destek hizmetleri konusunda bilgilendirmede eksiklik yaşamaktadır. Kamu kurumlarına yönelik bilgi edinme başvurularına bazı örneklerde nitelikli ve kullanılabilir yanıtlar alınamadığı görülmüştür. Cinsel şiddet sonrası destek hizmetleri standartlarının ivedilikle oluşturulması ve eşgüdümle uygulanması için hizmet bilgilerinin tüm paydaşlarla açık ve anlaşılır şekilde paylaşılması ve istişare edilmesi gereklidir.

Öneri: Kamu kurumları cinsel şiddet ve kadına yönelik şiddetten hayatta kalan kadınların destek hizmetlerine ulaşabilmesini kolaylaştırmalı ve hizmet birimlerinin tanıtımına daha fazla kaynak ayırmalıdır.

7) Devlet cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların ikincil mağduriyetler yaşamaması için somut adımlar atmakta yetersiz kalmaktadır.

Öneri: Devlet kurumları kadınlara destek hizmeti sunarken onlarla eşit ilişki kurmalı, kadınların ve kadın haklarını savunan STK'ların kamu hizmetleri ile ilgili karar alma süreçlerine katılımını ve iş birliğini desteklemelidir. Destek hizmetlerinin devletin görevi ve kadınların hakkı olduğunun bilincini üstlenilmeli ve kamuda yaygınlaştırmalıdır. Şiddet sonrası destek hizmetleri bir iyilik, bir yardım ya da bir cömertlik olarak değil; Devletin hukuken yerine getirmesi gereken yükümlülükleri kapsamında kadınların sahip oldukları bir hak olarak sunulmalı, bu kurumsal çerçevede yapılandırılmalıdır.

Bölüm VII- Göç ve İltica

8) Türkiye'de yasal statü sahibi olabilecekken olamayan veya geçici koruma kimliği kaydı yaptırabilecekken alamayan göçmenler temel haklara erişimde zorluk yaşamaktadırlar. Özellikle kadınlar ve LGBTİ+'lar şiddete uğradıklarında eğer kimlikleri yoksa gerekli tedbirleri almak için destek ve şikayet mekanizmalarına başvuru yapmamaktadır.

Öneri: Bu durumda özellikle "hassas", "kırılgan" grup olarak adlandırabileceğimiz kadın, LGBTİ+ ve çocuklar öncelikli olmak üzere bütün göçmenlerin gerekli kayıt işlemlerinin yapılması elzemdir.

Öneri: Düzensiz göçmen statüsünde olup Türkiye'de herhangi bir yasal statüye dayanmadan bulunan ve yukarıda zikredilen "hassas" ve "kırılgan" grupların da sınırdışı edilme korkusu olmadan şiddete karşı gerekli başvuruları yapma ve kovuşturma sürecine katılma hakkının korunması gerekmektedir. Gereken hallerde İstanbul Sözleşmesi'nden ve diğer uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan ikamet hakkının gözetilmesi şayet burada gördüğü şiddet nedeniyle menşei ülkesinde şiddet göreceksa geri göndermeme ilkesinin işletilmesi gerekmektedir. Ayrıca geri gönderilecek "hassas" ve "kırılgan" grupların menşei ülkesinde şiddet hikayesi varsa dikkate alınmalıdır.

9) Ağustos 2019 itibarıyla göçmenlerin ilk kayıt yaptırdıkları illere geri gönderilmesine ilişkin

İçişleri Bakanlığı uygulaması, göçmen kadınlar ve LGBTİ+'lar açısından ciddi sorunlar yaratmaktadır. Kayıtlı olduğu ilden şiddet gördüğü kişilerden kaçarak başka illere yerleşmiş ve yaşamlarını kurmuş göçmen kadınlar ve LGBTİ+'lar kayıtlı oldukları illere geri gönderildiklerinde tekrar şiddete açık hale geleceklerdir. Kayıtlı olduğu ilde bulunmayan göçmen kadınlar ve LGBTİ+'lar şiddet gördüklerinde destek ve şikayet birimlerine gidememektedir.

Öneri: Bu nedenle ilgili bakanlıklarla koordinasyon halinde olmak kaydıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda, göçmen kadınların ve LGBTİ+'ların farklı sorunlarına dair hassasiyet ve politika geliştirilmelidir.

Öneri: Devlet tarafından sağlanan hizmetlerin ve belirlenen güncel ihtiyaçların, toplumsal cinsiyet odaklı veriler temelinde, toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden inşa edilmesi gerekmektedir.

Öneri: İçişleri Bakanlığı'nın Kadın Destek Sistemi (KADES) ismini verdiği acil destek butonu uygulaması sadece TC vatandaşı kadınları kapsamaktadır. Göçmen kadınların da bu tür acil destek sistemlerine ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda bu uygulama bu açıdan eksiktir. Devletin cinsiyete dayalı ve/veya cinsel şiddeti önleme mekanizmalarının tamamının göçmen kadınlar ve LGBTİ+'ları da kapsayacak biçimde düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Öneri: Şiddete maruz kalan göçmen kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelik, çok dilli hizmetin sağlandığı, şiddeti önleme ve izlemede etkili, sürdürülebilir sığınak modelleri oluşturulmalıdır. Güvenlik riski yüksek olmayan ancak yoksulluk nedeniyle şiddete açık kadınların istihdam odaklı sığınaklarda kalmaları örnek öneridir. Mevcut sığınaklarda ise göçmenlere yönelik kapsayıcı düzenlemelerin yapılması gerekir. Göçmen kadınlar dil desteği olmayan ve olası etnik ayrımcılığa dayalı çatışmaları çözümü konusunda özel önlemler alınamayan sığınaklarda kalmak istemedikleri için şiddetten kurtulmak konusunda çaresiz kalabilmektedirler. LGBT+ bireyler için sığınak zaten sağlanmamaktadır.

Öneri: Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları kamplar, sivil toplumun izleme kanallarına açık hale getirilmelidir.

Öneri: Cinsiyet eşitliği odaklı çalışan bağımsız sivil toplum örgütlerinin insani yardım alanına ayrılan kaynaklara erişiminin kolaylaştırılması sağlanmalıdır.

Öneri: İnsani yardım odaklı çalışan sivil toplum örgütlerinin cinsiyet eşitliği ve cinsiyet temelli şiddetle mücadeleyi "insani yardım" olgusunun bir kısmı olarak değil "temel alanı" olarak görmesi ve destek organizasyonunu buna göre düzenlemesi gereklidir.

Öneri: Şiddet mağduru göçmen kadınların ve LGBTİ+'ların gerekli mercilere tercüman yetersizliği nedeniyle başvuramamaktadır ve bu nedenle önleyici tedbirler uygulanamamaktadır. Bu sorunun giderilmesi için tüm devlet kurumlarında yeterli ve erişilebilir tercüman hizmetinin sağlanması gerekmektedir. Bilgiye erişim sorununu gidermek için kurumlardaki tercüman sayısı artırılmalı ve şiddete maruz kalanlarla çalışacak tercümanlara bu alandaki terminolojiye ve yaklaşıma ilişkin gerekli eğitimler verilmelidir.

Öneri: Türkçe eğitimi almak isteyen kadınlara gündelik hayat odaklı, etkin, yaygın, okul öncesi çocuk bakım desteğinin sağlandığı ücretsiz eğitimler verilmeli, var olan eğitim modülleri bu doğrultuda gözden geçirilerek yeniden inşa edilmelidir. Bunun yanı sıra sosyal hayatı anadilde yaşamının önü açılmalı, göçmenlerin nüfus bakımından yoğun olduğu bölgelerden başlanarak çok dilli hizmetler yaygınlaştırılmalıdır.

Öneri: Göç İdaresi Müdürlüklerinde çalışan personel, geri gönderme merkezlerinde görev yapan personel ve statü belirleme mülakatlarını yapacak olan uzmanlara yönelik uluslararası mülteci hukuku, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularına ilişkin eğitimler düzenlenmeli ve bu eğitimler düzenli aralıklarla bağımsız sivil toplum örgütleriyle işbirliği halinde yapılandırılarak tekrarlanmalıdır.

Öneri: Şiddete maruz kalan göçmen kadın ve LGBTİ+'lerin başvurularının uluslararası mülteci hukuku standartlarına uygun bir şekilde hızlandırılmış olarak değerlendirilmeleri, başvuru almayı reddeden ve/veya başvuruları ilgili yetkili makama ulaştırmayan devlet yetkililerinin zamanında ve etkili bir şekilde soruşturulması sağlanmalıdır.

Öneri: Gerek devlet kurumlarında gerekse göç alanında çalışan sivil toplum örgütlerinde, şiddete maruz kalan göçmen kadın ve LGBTİ+'ların hassasiyetlerini ve özel durumlarını ifade edebilecekleri uygun ortam hazırlanmalı, mahremiyetlerine saygı gösterilmelidir.

Öneri: 2016 yılında faaliyetlerine son verilen ve alandaki deneyimi ve bilgisiyle uzun yıllardır insan ticaretine maruz bırakılan kadınlara hizmet veren kadın örgütlerinin sığınakları için yeterli bütçe ayrılarak kapanan sığınakların yeniden açılması sağlanmalı; göç ve mültecilik alanının yanı sıra insan ticareti alanında da devletin bağımsız kadın örgütleri ile işbirliği geliştirmesi, onları desteklemesi sağlanmalıdır.